

BODASZÖLŐÉRT

ÉRTÉKESEN

Összeállította: Kocsi Erika

BODASZŐLŐÉRT ÉRTÉKESEN

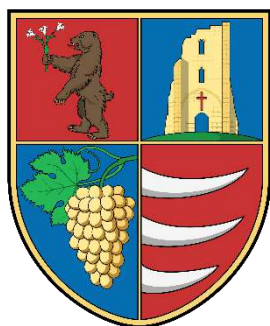
Összeállította:

Kocsi Erika

Ez a prospektus *Agrárminisztérium Hungarikum Főosztálya*
által támogatott Bodaszőlőért Egyesület

BODASZŐLŐI ERDEI ÉRTÉKKAPU

című Hung-2024 pályázati kiadványa

AGRÁRMINISZTERIUM

I. ÜDVÖZLET AZ OLVASÓNAK!

Nemzeti értékeink nemzetkarakterisztikánk kincsei.

Kedves Olvasónk!

Köszönjük, hogy figyelmével megtisztelt kiadványunkat. Engedje meg, hogy a fenti gondolat mentén bevezessük önt *a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény*, azaz a *hungarikumtörvény* alapján a *nemzeti értékpiramis* működésébe. Megmutatva azt is, hogy *Hajdúböszörmény-Bodaszőlő* hogyan illeszkedik be a folyamatba, hiszen a rész mindig a nagy egészben nyeri el teljes értelmét. Így van ez a *Hajdúböszörményi Települési Értéktárában* található bodaszőlői helyi értékekkel is, amelyek a települési érték címmel nemzeti értékeknek is számítanak a fenti törvény értelmében.

Van egy ország a nagyvilágban. A föld Kárpát-medence ölelte szívében, amelynek történelme viharokkal teli, kincses lelke mégis végtelen. Valamennyi tája gyönyörű és minden települése élő emlékezet finom, mégis kikophatatlan mintázatot szöve államunk történelmének sokszor megtépázott, mégis eltéphetetlen vásznába. A Hajdúságot tarkító, több évszázados múlttal bíró, pár ezer fős kis falvak sorsa soha nem harsányan, hanem alázatosan, az élethez igazodó hitű szorgalommal szövődött be a nagy magyar históriába. Néhol erősebb, olykor elvékonyuló, szinte észrevétlen, mégis erős szálakként. Éppen úgy, mint az emberi bőr alatt futó finom kis hajszálerek. Nem főerek, mint a nagyvárosok és hazánk világszerte ismert ikonikus tájai. Hanem olyan parányi tápláló erezetek, amelyek nélkül a magyar nemzet teste, *Magyarország* sem maradt volna életben több mint ezer évig.

A *Hajdúböszörmény* közigazgatási területét alkotó – *Debrecentől* és *Hajdúböszörménytől* is pontosan 16 km-re fekvő, krisztálytisza erdei levegő által belengett, valamivel több, mint 2000 fős - *Bodaszőlő* és a hozzá hasonló több évszázados múlttal büszkélkedő kis magyar falvak éppen ilyenek. A mai ünnepi eseményt szervező *Bodaszőlőért Egyesület* pedig e falu érdekében jött létre és immár negyedszázada működik a 10. számú választókerület képviselője, *Dombi Imre* elnöksége alatt.

Mert: van egy ország a nagyvilágban, amelynek népe sok vihart megélt már, hite mégis töretlen és kincses lelke végtelen. Múltja történelmi viharoktól sebzetten is számos csodát őrző. Ez a nép a *Kárpát-medence* szívében élő kivételes nép.

Mi vagyunk ez a nép: mi, magyarok. S országunk hajdúsági részén egy kedves kis erdei település simul be már évszázadok óta a tájba.

Hajdúböszörmény-Bodaszőlő, ahol a levegő kristálytiszt és Múltjának gazdagon szövött vásznát a kihívások viharai sem tudták eltépni, s habár minden nehéz korszak megcibálta, tovább álmodható, csodás mintázatot is szőtt bele. Mára egy szépen fejlődő, az itt élők mindennapjait sok ponton támogató, kulturális természeti és tudományos kincsek sorával büszkélkedő kellemes kisváros fogadja az ide látogatókat. Annál is inkább, mert 3 olyan nemzeti kincssel is büszkélkedhet, amelyek nem csupán a régió, hanem az egész ország számára értékesek.

Ezek a következők nemzeti kincsek, amelyek természetesen ebben a kiadványban is bemutatást nyernek.

A *Bodaszőlőért Egyesület* az e kiadvány megszületését lehetővé tévő *Hung-2024 pályázat* révén először kapcsolódik be a magyar nemzeti értékmozgalomba hittel és elhivatottsággal reprezentálva nem csupán helyi értékeit, hanem kitágítva az értékes látószöveget a körülötte lévő, sőt távolabbi nemzeti értékzónát is bemutatja. Ezzel a kiadvánnyal nemzetkarakterisztikánk büszkeségeit is igyekszünk megmutatni kicsiknek és nagyoknak a klasszikus, nyomtatott kommunikáció eszközeivel és módján.

Szeretettel invitáljuk kedves látogatóinkat ebbe a különleges és értékes világba, amelyek által mi, magyarok, magyarok vagyunk.

Köszönjük megtisztelő figyelmüket!

II. A NEMZETI ÉRTÉKEKRŐL RÖVIDEN

A magyar nemzeti értékmozgalom kapcsán egy rövid ismertetéssel szeretnénk gazdagítani kedves olvasóink tudástárát.

A kiadvány összeállításának évében, 2025-ben immár 11 esztendő múlttal büszkélkedő *hungarikumtörvény* 8 szakterületi kategóriában teszi lehetővé a *nemzeti értékek* besorolását a *hungarikum- piramis* szintjeire.

Valamennyi értéknél figyelembe kell venni azt a szempontot, hogy nemzetiséghez kapcsolódó értékek-e, amely az adott nemzetiség identitásához kötődő jelen, vagy múltbeli nyelvi, folklór, öntevékeny, illetve hivatásos előadó-művészeti, hitéleti, alkotóművészeti hagyományai összességének, valamint nemzetiség által épített és tárgyi örökségnek a kincseit jelenti.

A nemzeti értékpiramis, vagy közismertebb nevén hungarikum piramis látható a képen.

(Forrás: www.hungarikum)

III. HOGYAN LEHET VALAMI HUNGARIKUM?

- ✓ *A hungarikummá nyilvánítás alulról építkező, többlépcsős folyamat, amelyet bárki kezdeményezhet a megfelelő formanyomtatvány benyújtásával. Első lépcsője, hogy az adott érték felvételét kéri a Települési- vagy Tájegységi (Közös Települési-) Értéktárba, a Külhoni Települési- vagy Tájegységi Értéktárba, illetve valamely Ágazati Értéktárba.*
 - ✓ *A Települési/Tájegységi Értéktárba már bekerült érték vármegyei jelentőség esetén a Vármegyei Értéktárhoz, külhoni esetben a külhoni nemzetrész értéktárához kerül továbbításra.*
 - ✓ *A második lépcsőben a Vármegyei, Külhoni Nemzetrész vagy Ágazati Értéktárban szereplő érték felvételét kéri a Magyar Értéktárba, azaz kiemelkedő nemzeti érték minősítését.*
 - ✓ *Ez a Hungarikum Bizottsághoz benyújtott javaslati adatlappal történik.*
 - ✓ *A folyamat utolsó lépcsője a Magyar Értéktárban már szereplő kiemelkedő nemzeti érték felterjesztése a Hungarikumok Gyűjteményébe, amelyet szintén a Hungarikum Bizottsághoz kell benyújtani.*
-
- *Hungarikummá kizárólag olyan kiemelkedő nemzeti érték nyilvánítható, amely előzőleg már felvételt nyert a Magyar Értéktárba.*
 - *Nemzeti érték Magyar Értéktárba való felvételét az kezdeményezheti, akinek javaslata a Vármegyei Értéktárba, Külhoni nemzetrész Értéktárba, vagy az Ágazati Értéktárba már bekerült.*
 - *Nemzeti érték a Vármegyei, vagy Külhoni nemzetrész Értéktárba akkor kerülhet be, ha a települési vagy tájegységi, illetve külhoni Települési vagy Tájegységi Értéktárba korábban már felvételt nyert.*

Nyitány – Értékeink tükrében

Ez a kiadvány hiánypótló mérföldkő mind *Hajdúböszörmény–Bodaszőlő* életében, mind a *Bodaszőlőért Egyesület* munkájában. Olyan új, mégis természetesen ide illeszkedő „értékvonal”, amely finoman szövi tovább – az itt élők mindennapjaiban is – önazonosságuk képzeletbeli vásznát. *Bodaszőlő* lakói számára magától értetődő a *Gyöngyvirágos-tölgyes* zöld fátylán átszűrődő napsugár ragyogása, a sejtelmes múltat őrző *Baltazár-kúria* titkainak méltósága, vagy a *Zeleméri Csonkatorony* évszázadokat idéző erővonalainak jelenléte. Ezek itt olyan természetesek, mint a madárnak a levegő, a pataknak a vízcsobogás, az embernek a mosoly. Éppen ezért kevesen gondolnak arra, hogy e kincsek mind részei annak a nagy, országos értékmozgalomnak, amelynek működéséről, céljairól sokan még csak most kapnak átfogó képet.

E hiányt pótolja ez az összeállítás, amely a településen az első ilyen jellegű munka. Kiadványunk a *BODASZŐLŐI ERDEI ÉRTÉKKAPU* projekt keretében készült el, hogy helyi, hajdúsági és távolabbi nemzeti értékek bemutatásán keresztül átfogó képet adjon a nemzeti értékmozgalom lényegéről és jelentőségéről. A prospektust igyekszünk minél több helyre eljuttatni, és helyi rendezvényeinken is elérhetővé tesszük, hogy minél több emberhez jusson el szép üzenete.

Ez a kiadvány azonban nem csupán ismereteket ad: aki értő figyelemmel olvassa, abban büszkeséget is ébreszt. Tudatosítja a helyiekben és az ide ellátogatókban, hogy a magyar nemzeti értékkincs hatalmas egésze sokszor aprónak tűnő, mégis felbecsülhetetlen helyi gyöngyszemekből áll. A kisebb települési és vármegyei értékek éppúgy a nemzeti értékpíramis részét képezik, mint a hungarikumok; helyük, szerepük és szépségük a nagy egészben nyeri el valódi értelmét.

Kívánunk hát minden olvasónak kellemes felfedezést, értékekben gazdag utazást – és az élményt, hogy a közös nemzeti örökség sokszínű világában saját otthoni kincseire is új szemmel tekinthessen.

Az *Agrárminisztérium Hungarikum Főosztályának* támogatását pedig tisztelettel megköszönjük.

IV. VÁLOGATÁS NEMZETI ÉRTÉKEINKBŐL

1.

Nemzeti érték neve: *Debreceni gyöngyös-bogláros párta*
Besorolásának legmagasabb szintje és helye: *Debreceni Települési Értéktár*
Szakterületi kategóriája: *Kulturális örökség*

A párta a magyar női viseletek legékeesebb, kifejezetten díszítő funkciót ellátó fejfedője. Már a honfoglalás korában is tartozéka volt a női fejviseletnek. A XII–XV. századi jelenlétét régészeti anyagok bizonyítják.

A XVII. századtól főleg az eladó sorban lévő lányok tisztaságának, ártatlanságának, a szűziességének jelképe volt.

A debreceni közrend leányainak különleges ékességének számított a gyöngyös-bogláros párta. A díszítési módja

is egyedi, hiszen apró igazgyöngyökkel, a boglárokban pedig féldrága, drágakövekkel ékesítették és gyönggyel megrakott végű tűk rögzítették.

A debreceni gyöngyös-bogáros
párta szépségével,
különlegességével kiemelkedett
az Alföldön hordott párták közül.

A XVIII. században
a cívisvárosban a lányok és
asszonyok kedvenc viseleti
tartozéka volt.

A leányok a lakodalomig
viselték. Arra a lányra, akinek
nem jutott férj és így nem volt
módjában, hogy a pártát letegye,
azt mondták, hogy „pártában
maradt a vénlány”. Még a XIX.
század derekán is pártában
esküdtek a debreceni
menyasszonyok.

A párta több évszázados
debreceni jelenlétére a legújabb kori kutatások is találtak bizonyítékot:
*„A Déri Múzeum régészei a közelmúltban a debreceni Nagytemplom mögött
található Emlékkert felújítása során több száz éves gyermeksírokat találtak.”*

Számos kuriózum is előkerült az ásatások során. A hat gyermekcsontváz
a feltárók szerint vélhetően 500-600 éves lehet, s minden bizonnyal
kislányok tetemeire bukkantak. Szabó László, a feltárás vezetője ezt azzal
támasztotta alá, hogy a lányok pártát viseltek temetésük idején, ami
a későbbi időkben megszínezte a koponyájukat.”

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

2.

Nemzeti érték neve: *Móricz Zsigmond írói munkássága*

Besorolásának legmagasabb szintje: *Vármegyei érték a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Értéktárban*

Szakterületi kategóriája:
Kulturális örökség

Móricz Zsigmond 1879-ben született *Tiszacsécsén*. Elemi iskoláit *Istoándiban* és *Prügyön* végezte, középiskolásként pedig legációba járt *Szakolyba*, ahová később is gyakran visszatért; a *Kivilágos kivirradtig* című regénye is ezekre az emlékekre épül. *Nyíregyházához* való kötődése különösen izgalmas. Bár korábban már átutazott a városon, hosszabban először 1924 decemberében időzött itt.

Meglepődve írta: „*Furcsa, hogy most vagyok először gyermekkorom fővárosában, Nyíregyházán.*”

Ekkor *Heltai Hugó* színtársulata vendégszerepelt a városban, és a *Sári* bíró bemutatójára hívták meg, hogy a darab színpadra állításában is segítséget nyújtson. *Móricz* végül csaknem egy hónapot töltött *Nyíregyházán*. A *Korona Szállóban* lakott. Egyszer-kétszer átutazott *Debrecenbe* is, de kíváncsian ismerkedett a város környékével is. Járt *Nagyhalászbán* és látogatást tett a *Salamon-bokori* iskolában. Erről írta *Bokortanyán* című riportját, amely az *Est* 1924. december 21-i számában jelent meg. Ezen a napon volt a *Sári bíró* bemutatója is. A késői megismerkedés ellenére *Móricz* nagyon megszerette *Nyíregyházát*, s ettől kezdve gyakran megfordult „*gyermekkorai fővárosában*”.

1928-ban *Mikecz István* alispán meghívására vendégeskedett a városban és a megyében (*Nagykálló, Laskod, Szabolcs* stb). Ekkor már nem a *Koronában*, hanem a *Városháza* vendégszobájában lakott. Látszólag megint a színház vonzotta ide, ugyanis színésznő leánya, *Lili* és férje éppen a *nyíregyházi színházban* szerepeltek, és elsősorban őket akarta megnézni. Alkotói figyelme a családi eseményen túl is sok másra is kiterjedt.

Erről az útvjáról készült — de korábbi látogatásainak tapasztalatait is magába sűrítette — *Nyíregyházi körkép* című rádióelőadása, amelyet 1935. június 9-én olvasott fel, és amelynél bensőségebb vallomás aligha képzelhető el a szülőföldről. Nyíregyházi tapasztalatai nem csupán riportjaiban, hanem szépirodalmi műveiben is helyet kaptak.

A *Forró mezők*, a *Rokonok* és a *Betyár* című regényeinek egyes motívumai bizonyíthatóan innen származnak. Az 1950-es évektől kezdve a hivatalos megbecsülés íróink közül *Mórícz Zsigmondot* tette az első helyre. Utcát már az 1940-es évek második felében neveztek el róla, később azonban az ő nevét vette fel a *Megyei Könyvtár*, a szakszervezeti művelődési ház és a benne működő mozi, valamint a városi színház is. Ülő szobra *Kótai Nándor* alkotásaként először a város új lakónegyedének egy forgalmas terén, az ún. *Északi Alközpontban* kapott helyet, néhány éve azonban a *Tanárképző Főiskola* parkjába került.

1977. szeptember 4-én *Kő Pál* egész alakos *Mórícz-szobrát* a *Megyei Könyvtár* előtt avatták fel, s a könyvtár lépcsőházában, az első emeleten is található egy érdekes *Mórícz-ábrázolás*, *Papi Lajos* faszobrász 1975-ből származó alkotása.

(Forrás: szszbm-értéktar. hu)

3.

Nemzeti érték neve: *A Harangodi Erdészeti Erdei Iskola, mint a magyarországi minősített erdészeti erdei iskolák Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei meghatározó képviselője*

Besorolásának legmagasabb szintje: *Vármegyei érték a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Értéktárban*

Szakterületi kategóriája: *Természeti környezet*

Az erdőpedagógia metodika épít az aktív, cselekvő együttműködésre, a saját tapasztalatszerzésen alapuló tanulásszervezésre, emellett élménypedagógiai terepmódszereket alkalmaz, amelynek része a felfedező kísérlet, bemutatás, megfigyelés, vita, beszélgetés, kiselőadás, kérdve kifejtés,

valamint a projekt módszer is. Az Erdészeti Erdei Iskola fő jellemzői:

az erdészeti erdei iskola az erdei környezet adottságaira építő, erdőpedagógiát alkalmazó oktatási, ismeretterjesztési intézmény, melyet erdőgazdálkodó működtet.

Az Erdészeti Erdei Iskola infrastrukturális és szervezeti hátteret biztosít az erdőpedagógiai alapokon nyugvó oktató, nevelő tevékenységnek.

Célja, hogy elősegítse az ifjúság és a felnőttek erdőbarát, környezettudatos magatartásának kialakulását, fejlődését. Feladata, hogy ráirányítsa a figyelmet a globális környezeti gondokra és javaslatokat nyújtson lokális megoldásokra. Az Erdészeti Erdei Iskolákban jellemzően erdőpedagógiai foglalkozások zajlanak, de a programokban helyt kaphatnak egyéb kulturális, sport és szabadidős foglalkozások is. A programok zömében az iskolai szorgalmi időszakban zajlanak, a tantervhez és tanrendhez kapcsolódóan.

Az erdészeti erdei iskolákat általában óvodások és diákok látogatják, de a felnőtt résztvevők fogadására is mód van. A *HARANGODI ERDÉSZETI ERDEI ISKOLA* a Nyírség szívében, Nyíregyházától 15 km-re található, Napkor község határában a Harangodi erdőben, amelyről a nevét is kapta. Az erdei iskola gyönyörű, csendes, természetes környezetben, mozaikos szerkezetű telepített erdőben várja egész évben a tanulásra, pihenésre vágyókat.

Az intézmény a nevelési-oktatási funkciói mellett közjóléti szerepet is betölt, vadászházként is működik, és a fenntartható vidékfejlesztés előremutató példajaként kíván szolgálni a térségben.

A Harangodi Erdei Iskolát a Napkori Erdőgazdák Szövetsége hozta létre 2005-ben azzal a céllal, hogy megismertesse az oda látogatókkal a Napkoron élő embereket, hagyományaikat és a Harangodi erdőt a benne élő növény- és állatvilággal.

Az Erdőgazdák közösen üzemeltetik az erdei iskolát a Nyíregyházi Főiskola Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnáziumával.

(Forrás: Kocsi Erika tanulmánya)

4.

Nemzeti érték neve: *Alföldi kamillavirágzat*

Besorolásának legmagasabb szintje: *Hungarikum, Hungarikumok Gyűjteménye*

Szakterületi kategóriája: *Agrár-és élelmiszergazdaság*

Magyarországon a kamillát, mint gyógynövényt, először Méliusz Juhász Péter debreceni professzor említi meg 1578-ban Kolozsvárott kiadott Herbárium című könyvében.

A kamillát görcsoldó, epehajtó hatású növényként jellemzi.

A népi gyógyászatban viszont ennél korábban, több évszázaddal ezelőtt felismerték a kamilla jótékony, gyógyító erejét.

Hazánk egész területén vadon terem, jelentős termőállománya az alföldi szikes területeken van, tömegesen megtalálható a Tiszavidék szikes, vízállotta talaján, az úgynevezett szikfoltokon.

Az alföldi kamillavirágzat különlegessége abban rejlik, hogy a hatóanyag tartalma a legmagasabb a világon. Magyarország kétharmadrészen található kamilla, de kimagasló minőségben a Hortobágyon és az alatta, valamint felette lévő területeken van jelen, összesen 9 vármegyében. Ezt a szépségében is megkapó, összetett jótékony hatásrendszerrel rendelkező gyógynövényt a múlt században oly mértékben hazánkhoz kötötték, hogy az orvosi szakírásokban Magyar kamilla néven emlegették.

(Forrás: hungarikum.hu)

5.

Nemzeti érték neve: *Vizsolyi Biblia*

Besorolásának legmagasabb szintje: *Hungarikum, Hungarikumok Gyűjteménye*

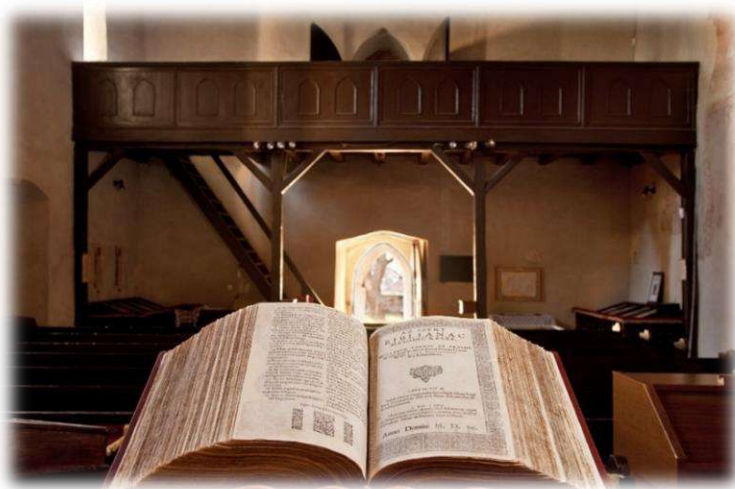
Szakterületi kategóriája: *Kulturális örökség*

A Károli-biblia vagy Károlyi-biblia a legrégebb fennmaradt teljes, magyar nyelvre lefordított Biblia. Első, 1590. évi kiadása a kiadás helyéről vizsolyi Biblia néven ismert. A ma használt, az évszázadok során átdolgozott, de archaikus nyelvi állapotát őrző változata az első fordító tiszteletére kapta a nevét.

A fordítást Károlyi Gáspár és lelkészársai végezték, a könyv kinyomtatásában pedig Mantskovits Bálint nyomdász segédkezett.

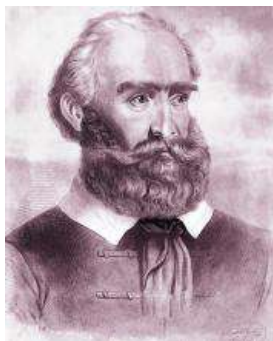
A bibliafordítás 2015 januárjában bekerült a hungarikumok közé.

Károli Gáspár nem csupán fordítója, hanem egyben gondozója, szerkesztője és kiadója is volt ennek a Bibliának, amely nyelvezetében nagymértékben hozzájárult a magyar kultúra és nyelv formálásához, alakításához, elterjedéséhez, fejlődéséhez, illetve mind szellemiségében, mind tárgyként egy biztos és értékes pontja a magyar nemzet történelmének. Kulturális, hitéleti, nyelvtörténeti értéke felbecsülhetetlen az idén 427 éves kiadványnak.

(Forrás: hungarikum.hu)

Nemzeti érték neve: *Gróf Széchenyi István szellemi hagyatéka*
Besorolásának legmagasabb szintje: *Hungarikum, Hungarikumok*
Gyűjteménye
Szakterületi kategóriája: *Kulturális örökség*

„A legnagyobb magyar” példamutató hazaszeretete, a haladásba vetett hite, áldozatkészsége, akaratereje és nem utolsósorban gyakorlati alkotásai a magyar történelem egyik legnagyobb személyiségévé avatták. Gróf Széchenyi István a külhoni és a hazai közállapotok közötti gazdasági és kulturális különbségeket elemezve ráébredt, hogy a külföldön már működő és bevált közintézmények hazai életre hívásán kell munkálkodnia.

Ennek jegyében már 1822-ben meghonosította angliai mintára *Pesten* a lóversenyeket, és 1825-ben létrehozta az *Első Lótenyésztő Egyesületet*, majd anyagi felajánlásával lerakta a *Magyar Tudományos Akadémia* alapjait.

Ugyancsak angol mintára 1827-ben megalapította *Pesten* a *Nemzeti Kaszinót* megfelelő színteret biztosítva ezzel a hazai arisztokrácia társas életének. 1830-ban megjelent *Hitel* című munkája, amelyben Magyarország polgári átalakulásának gazdasági-társadalmi programját foglalta össze. Részt vett a *Kereskedelmi Bank* alapításában, királyi biztосként irányította az *Al-Duna* szabályozásának hatalmas munkáját. Nevéhez fűződik 1840-es években a *Tisza-szabályozás megindítása*, a *balatoni gőzhajózás életre hívása* és nem utolsósorban a *Lánchíd* megépítése is, amelyen egyébként ő maga sosem sétált át.

(Forrás: hungarikum.hu)

7.

Nemzeti érték neve: *A matyó népművészet – egy hagyományos közösség hímzéskultúrája*

Besorolásának legmagasabb szintje: *Hungarikum, Hungarikumok Gyűjteménye*

Szakterületi kategóriája: *Kulturális örökség*

A néprajztudomány három települést *neveznek „Matyóföldként”*: Mezőkövesd, Tard és Szentistván, amelyek a többi településhez képest erős katolikus vallásosságuk alapján határolódtak körbe. Magát a „matyó” elnevezést az itteni Mátyás király kultuszhoz kötik. Mezőkövesden és a környékbeli településeken ugyanis nagyon gyakori volt *királyunk tiszteletére a Mátyás keresztnévnek arrafelé becézett formája a Matyó*.

S mivel ezt a nevet e három településen sokat emlegették, a környékbeli református települések lakói nevezték el őket egyfajta megkülönböztető névként „matyónak”.

A mezőkövesdi emberek szépség iránti vonzódása tapintható ki a helyi népművészet kialakulásában. Ez elsősorban a hímzésen és a viseleten látszik legjobban.

Ami szembetűnő,
 hogy rendkívül sok
 a szín és a virág
 ezeken a *matyó*
hímzésben és
viseletben, amelyeken
 a szivárvány
 valamennyi színét
 megtaláljuk.
 A virágok sokféle
 változata, sokszínű
 formája, az egyes
matyó megjelenítési forma.

A színek bátor használatában is megmutatkozik ez a gazdagság.
 A ma élők nagyszülei, szülei így próbálták meg ezeket a viseleteket,
 hímzéseket sajátossá tenni. Így a „mezőkövesdi *matyók*” nem csupán
 az elnevezésükben, hanem ezekben a szépséges külsőségekben is igyekeztek
 a környezetüktől megragadóbbak, színesebbek lenni. Részben ennek is
 köszönhető e népművészet rendkívüli népszerűsége.

A Milleniumi ünnepségeken a fővárosiak és az ide érkezők külföldiek is
 rácsodálkoztak erre a kultúrára.

Nekik pedig, akik a XXI. század elején ebben gondolkodnak
hungarikumként is nagyon fontos azt is kikísérletezniük, hogy hogyan
 tudják tovább vinni ennek a jelentős örökségnek a kultúráját.

Azaz a szokásoknak, a díszítményeknek a mai életben való
 megjelenítését.

Magáról a *Matyó népművészetről*, mint jelenségről az 1800-as évek
 közepétől beszélhetünk. Ez az elnevezés is akkor ragadt rá erre
 a különleges népművészeti vonalra. Ezek a motívumok elsősorban
 a hímzett lepedővégeken és a ruhaneműk díszítményeiben oly módon
 jelentek meg, hogy ez már elkülönült a környező bükkaljai, vagy alföldi,
 Tisza-menti vidékek szokásos hímzéskultúrájától és lakásdíszítményei világától.
 Külön alkotói ugyan névhez nem kötődik a *matyó* művészeti stílus,
 Kisjankó Bori nevét mégis sokan emlegetik.

Ő volt ugyanis az egyik
olyan hímzőasszony,
illetve íróasszony,
tervező asszony,
aki ismertségében is
kiragyogott a kortársai
közül. Őt egyébként
„a százrózsás
íróasszonyként” is
emlegetik, mert ő
rendelkezett a legtöbb
motívummal, lelkében,
kezében voltak ezek
a virágok.

Olyannyira, hogy ha
bárhol bármikor volt egy
asztal, egy ceruza és egy
papír, ő száz rózsát
varázsolt rá néhány
percen belül
elképráztatva
a környezetét.

*Summázva a XIX. század végén alakult ki tehát ez
a tarka, szabadrajzú, térkitöltő hímzés, amelyet lakástextileken, valamint
vászon és bőr viseletükön egyaránt alkalmaznak.*

A számtalan motívum között legjellegzetesebb a *matyó rózsza*.
A színes virágminta az önálló művészeti ággá váló bútorfestésben is
főszerepet kap.
A karakteres matyó népviseletet ma is szívesen felöltik a különböző
helyi közösségek tagjai hagyományőrző és más ünnepi
rendezvényeken.

(Forrás: hungarikum.hu)

8.

Nemzeti érték neve: A gégényi Református templom

Besorolásának legmagasabb szintje:

Gégényi Települési Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

Gégény község régi, középkori eredetű templomát 1903-ban bontották le, mivel az már kicsinek bizonyult a növekvő

gyülekezet számára. Szűk Endre

lelkipásztorsága idején jött létre a

templomépítési alap, s utódja Vas Mihály

idejében érkezett el a rég várt pillanat, amikor

új templomban gyűlhetett össze Gégény népe

az Istent dicsőíteni. Az új templom a

szárazmalom helyére, a főutca tengelyébe

épült. Falainak építésében felhasználták a régi

templom anyagát is. Tervezője Katona György

sárospataki mérnök volt. A templom észak-

déli tengelyben épült, a déli homlokzat előtti

torony 30 méter magas, az északi vége a

nyolcszög három oldalával záródik. A gégényi Református

templombelsőben két karzat, egy nagy szószék, és mintegy 300 ülőhely

található. 1903-ban egy 197 kg-os harangot készíttetett a gyülekezet

Sopronban, Seltenhofer Frigyes műhelyében, Nyakas Miklós emlékére.

Szintén 1903-ban készült el egy 403 kg harang, amelyet később 1917-ben

a császári és királyi hatóság elvitt. A második 411 kg- Az orgona

1910-ben készült el Rieger Ottó munkájaként. A templomot a gyülekezet

1993–1995 között felújította, majd újabb külső rekonstrukció után ma

ismét méltóságteljesen határozza meg a község arculatát a Polgármesteri Hivatallal szemben.

A nagyharangot Szlezák László öntötte Budapesten 1922-ben.

A nemzeti értékkel nyilvánítás kezdeményezője és szakmai összeállítója

Kocsi Erika volt, aki 2016-ban kereste meg Zakor Ildikó polgármester

asszonyt, akinek támogatásával létrejött a Gégényi Települési Értéktár,

amely azóta is működik.

(Forrás: Kocsi Erika tanulmánya)

Nemzeti érték neve: Mihalkó-féle hortobágyi pásztorkalap
Besorolásának legmagasabb szintje: Magyar Értéktár
Szakterületi kategóriája: Kiemelkedő nemzeti érték

A Mihalkó-féle hortobágyi pásztorkalap merinói juhgyapjából megalkotott egyedi formájú pásztorkalap, amely a viselője foglalkozását is jelzi, azaz lehet csikóskalap, juhászkalap és gulyáskalap is, de gyűjtőnéven pásztorkalap.

Emellett a pörgekalap, a bojtár és a kondáskalap is a *Mihalkó műhely* gazdag tárházának remekei, csakúgy, mint a különböző női divatkalapok és a betyárkalap, a Bocskai-kalap, a Kossuth-kalap, az Iparos-kalap, a Debreceni keménykalap, a Nyírségi kalap, a Matyó kalap, avagy az Újvárosi pásztorkalap, sőt a Kun süveg és a Kunsági csikós és juhász kalapok is. *Magyarországon* egyedülálló módon kizárólag a „generációs örökségként” óvott és életben tartott, valódi nemzeti kincsünként – csakis a *Mihalkó család* által immár a hatodik, sőt, *Mihalkó Gyula* lánya *Emese* és férje révén a hetedik generáció nyomvonalán készített – nemzeti örökség a hazai tájkarakterisztika speciális emblémájaként. A magyar nemzeti múlt valamennyi értékes és jellegzetes kalaptípusa ma már, sőt évszázadok óta a *Mihalkó kalapkészítő család* „remekbeszabott” darabjainak tárházából került és kerül ki.

A Mihalkó-féle hortobágyi pásztorkalap kiemelkedő nemzeti értéknek nyilvánítása is *Kocsi Erika* szakmai munkájának segítségével valósult meg.

(Forrás: hungarikum.hu, hungaroptimum.com)

10.

Nemzeti érték neve: A 100 Tagú Cigányzenekar művészi és hagyományőrző teljesítménye
Besorolásának legmagasabb szintje: Hungarikumok Gyűjteménye
Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

A Magyar Örökség-díjas 100 Tagú Cigányzenekar nevét és eddigi teljesítményét méltán őrzi a Hungarikumok Gyűjteménye mellett az Aranykönyv és a Magyar Szellem Láthatatlan Múzeuma is.

Az idén 30 éve alapított világhírű társulat egyedülálló zenei formáció, amely komolyzenét, többek között *Liszt, Bartók, Kodály, Hubay, Erkel, Brahms, Csajkovszkij és Strauss* műveit adja elő, mindamellett tradicionális magyar cigánymuzsikát, magyar nótát és népdalt is játszanak. A zenekar művészi és hagyományőrző teljesítménye példaértékű a hazai kulturális és művészvilágban.

A zenekar, világhírű művészi és hagyományőrző gyakorlata révén került be a *Hungarikumok Gyűjteményébe*, 2014. március 18-tól jogosult a *hungarikum* kitüntető törvényi cím használatára.

A hazai és külföldi közönség szeretetének, ebből fakadó sikereinknek köszönhetően művészi munkájukat az állam is elismerésben részesíti.

(Forrás: hungarikum.hu)

11.

Nemzeti érték neve: Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta
Besorolásának legmagasabb szintje: Hungarikumok Gyűjteménye
Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

A történelem korai időszakától folyamatosan megtelepedő nomád népek és a honfoglalás utáni pásztorközösségek hagyományos földhasználat az ember és a természet harmonikus együttélésének kiemelkedő példája.

Európa legnagyobb összefüggő füves pusztája nem az erdők kiirtásával keletkezett, hanem a pásztorközösségek munkája révén, amely azóta is képes megőrizni a puszta biológiai sokféleségét.

Az érték az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) által nyilvántartott világörökség listán szerepel. A Hungarikum törvény erre vonatkozó III. 12. § (2) pontja alapján ezen érték úgynevezett "törvény általi hungarikumként" került be a Hungarikumok Gyűjteményébe.

(Forrás: hungarikum.hu)

Nemzeti érték neve:
Puskás Ferenc életműve
Besorolásának
legmagasabb szintje:
Hungarikumok
Gyűjteménye
Szakterületi kategóriája:
Sport

Puskás Ferenc (közismert
 nevén *Puskás öcsi*)
 életművét messze földön
 ismerik, maradandót
 alkotott nem csak
 a magyar válogatott,
 a legendás, olimpiai
 bajnok *Aranycsapat*
 kapitányaként, hanem
 a *Real Madrid* korszakos
 csillagaként is.

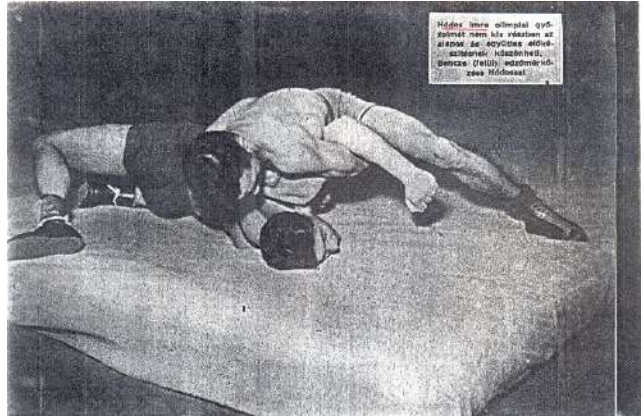
A világhírű magyar focista szinte minden kontinensen dolgozott, de mindig a hazáját képviselve. A zseniális játékossl több helyen egyenesen *Magyarországot* azonosítják, olyan fogalmakkal párosítva, mint a virtuozitás, a nagyvonalúság, a világsikerek, a jó kedv és bizony a népszerűség, a tehetség, a tökéletes szakmai tudás.

Puskás Ferenc életműve egyedülálló és világhírű, ezért méltán szerepel a *Hungarikumok Gyűjteményében*.

(Forrás: *hungarikum.hu*)

13.

Hódos Imre (Csita)
sportolói életműve,
birkózásban elért
csúcsteljesítménye nemzeti
érték települési
Nemzeti érték neve:
Besorolásának legmagasabb
szintje: Hajdú-Bihar
Vármegyei Értéktár
Szakterületi kategóriája:
Sport

Birkózó olimpikonunk sportpályafutása 17 évesen, a *Debreceni Tornaegyletben* kezdődött, majd a DVSC-ben focizott. Légsúlyban (57 kg) kezdte a birkózást, ahol sajátos stílusával hamar kiérdemelte a „Csita” becenevet. Három olimpián is versenyzett, először 1952-ben, *Helsinkiben* vett részt, ahová tapasztalatszerzés végett került ki, azonban megszerezte Magyarország 50. olimpiai aranyérmét. További két olimpián vett részt, ezalatt hatszor nyerte meg a magyar bajnokságot is.

1967-től haláláig szakedzőként, majd versenybíróként kapott számos hazai és nemzetközi elismerést. Sokirányú és kiváló sportmunkájáért megkapta a *Magyar Népköztársaság Sportérdemérem* arany fokozatát is, többször volt a MÁV kiváló dolgozója. Halála után egy évvel *Debrecen Sportcsarnokát* nevezték el róla, de szülővárosában, *Hajdúnánáson* is nagy becsben tartják emlékét, ahol nem csupán egy utcát neveztek el róla, hanem új sportcsarnokukat is.
(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

14.

Nemzeti érték neve: Klasszikus magyar nóta

Besorolásának legmagasabb szintje:

Hungarikumok Gyűjteménye

Szakterületi kategóriája:

Kulturális örökség

A klasszikus magyar nóta

nemzeti azonosságunk része, ez a mi zenei anyanyelvünk, amelyen szervesen illeszkedik hagyományaink közé.

A magyar nóta ritmusa egyfelől a táncból ered, onnan hozza magával az ősi, ösztönös mozdulatokat, amely egyesül nyelvünk harmóniájával.

A nóta nagy hatással volt a századforduló kulturális-, és társadalmi életére, hozzájárult ahhoz, hogy a magyar lassan és nagy biztossággal kiszorította az idegen szavakat az általános nyelvhasználatból.

Napjainkban a hazánkba érkező külföldiek is szívesen hallgatják.

(Forrás: hungarikum.hu)

15.

Nemzeti érték neve: Dobostorta

Besorolásának legmagasabb szintje:

Hungarikumok Gyűjteménye

Szakterületi kategóriája: Turizmus és

Vendéglátás

A legenda szerint a cukrászinas véletlenül porcukrot hintett a vajba só helyett.

A mester, Dobos C. József (1847–1924) nem restellte megkóstolni az elegyet, és mivel finomnak találta, addig kísérletezett vele, míg megalkotta belőle a könnyű, csokoládépiskótás, karamelles tetejű dobostortát. Ez forradalmi újdonságnak számított 1884-ben, mert addig súlyos, főzöttkrém-alapú, emeletes, díszes édességcsodákat készítettek. A következő évben az *Első Budapesti Országos Általános Kiállításon* maga az uralkodói pár, Erzsébet és Ferenc József is elégedetten ízlelgette a dobostortát, és ez elindította európai karrierjét. Jégtömbök és különleges csomagolás védte a távoli nagyvárosokba indított szállítmányokat, amelyek a *Kecskeméti utcai* műhelyben készültek.

A receptet 1906-ig maga a névadó őrizte, majd a sok gyenge utánzat miatt átadta a titkot a *Fővárosi Cukrász- és Mézeskalácsos Ipartestületnek*, és visszavonult.

Ettől kezdve a tagok készíthették az eredeti dobostortát, amelynek összetételét és formáját 2017 óta miniszteri rendeletként a *Magyar Élelmiszerkönyv* rögzíti. Eszerint „kör alakú torta, öt egyforma doboslappal és köztük doboskrémmel, tetején aranybarnára karamellizált dobostetővel.”

(Forrás: hungarikum.hu)

Nemzeti érték neve: A magyar vízilabdázás

Besorolásának legmagasabb szintje: Magyar Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kiemelkedő nemzeti érték

Magyarország legeredményesebb csapatsportja a vízilabda.

A sportág medencében úzótt változata a XX. század első évtizedében terjedt el Magyarországon.

A magyar vízilabda első aranykorszaka 1932-ra illetve 1936-ra tehető, amikor sikerült egy-egy aranyérmet hazahozni.

A sporttörténelmet folytatva, az 1952-1958 közötti olimpiákat és Európa Bajnokságokat sorra nyerte a magyar válogatott.

Az 56-os "melbourne-i vérfürdő" (Zádor Ervin szemöldökét repesztette fel egy könyökös) pedig az itthon levert forradalom szimbólumává vált.

A magyar vízilabda által büszkén tarthatjuk magunkat igazi sportnemzetnek, hiszen a mai napig is kiemelkedik a sportteljesítményben.

(Forrás: hungarikum.hu)

17.

Nemzeti érték neve:

A Debreceni Hajdú
Táncegyüttes munkássága

Besorolásának legmagasabb
szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei
Értéktár

Szakterületi kategóriája:
Kulturális örökség

Az 1953-ban alakult együttes országosan is
kivételes folyamatossággal magas
színvonalon látja el felvállalt művészeti és

közművelődési feladatait.

A legrangosabb szakmai
megmérettetésen, a
néptáncegyüttesek minősítő
rendszerében valamennyi
generáció minden alkalommal
a legmagasabb, *Arany I. illetve*
„Kiválóan minősült együttes”
fokozatot szerzett.

A *Hajdúsok* arculata sokszínű: jelenleg több mint 400 főt számlálnak tagjaik sorában az óvodás kortól a kezdő felnőtt csoporton át a *senior korosztályig*. Nyílt programjaik minden generációt elérnek. Repertoárjukban megtalálhatók az egész magyar nyelvterület táncai, szokásai autentikus és tematikus színpadi megformálásban. Több nagy sikerű, bérletes előadást teremtő együttműködésük volt a *Csokonai Színházzal* is. A tehetséggondozás is szívügyük. 2003 óta *Alapfokú Művészeti Iskolát* is működtetnek. *Debrecen város* kulturális presztízsét számtalan módon öregbítik. Értékteremtő munkásságuk elismeréseként 2017-ben a *Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktárba* is megtisztelő besorolást nyertek.

(Forrás: Kocsi Erika tanulmánya)

18.

Nemzeti érték neve: Debreceni kerámia

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

A debreceni fazekasság írásos emlékei a XVI. század közepéig nyúlnak vissza. Első céhprivilegiumuk 1574-ből maradt fenn, amely a Kárpát-medence hasonló kiváltságlevelei között a koraiak közé számít.

Mindez annak bizonyítéka, hogy jelentős számú fazekasmester dolgozott már ekkor

a városban.

A mesterség alapanyagát jelentő agyag nem alkalmas arra, hogy belőle a mindennapok

legmeghatározóbb edénytípusai, a főzőedények készüljenek, ezért a városban a XVII. századtól kezdődően a források más vidékről hozott fazekastermékeket is említene.

A legkorábbi fennmaradt edények a XVIII. század második feléből származnak, amelyek már a debreceni fazekas termékek kiforrottságát mutatják mind formai, mind díszítés tekintetében.

A XIX. század a debreceni fazekasság virágkora. Ebből az évtizedekből maradtak fenn a jellegzetes, nagyrészt a céhbe lépni szándékozó legények mesterségbeli tudását bizonyító céhremekek, a debreceni fazekasok legnagyobb méretű és legdíszesebb edényei.

E virágzás az 1870-es évekig tartott, amikor egyik pillanatról a másikra

megszűnt a három és fél évszázados debreceni fazekasság.

A magyar népi kerámia történetében egyik kiemelkedő jelentőségű központnak tartják a *debreceni fazekasságot*, amely meghatározó hatással volt az ún. közép-tiszai stíluscsoportra, amely a népi fazekasság egyik legszínompásabb csoportját alkotja.

A kerámia készítőit mind a keleti, mind a nyugati kultúrákból érkező hatások jelentősen befolyásolták, ez a kerámiák formavilágában, és díszítésében egyaránt nyomon követhető.

Debrecenben néhány fazekas a XX. század utolsó negyedében felélesztette a *debreceni kerámiák* készítését. A *debreceni kerámia* három eltérő stílusa (világos színű – kisebb tárgyak, vörös színű írókás tárgyak, zöld mázas domborműves kerámiák) különböztethető meg és mindegyik gyönyörűsége.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

Nemzeti érték neve: Lángos

**Besorolásának
legmagasabb szintje:
Hungarikumok
Gyűjteménye**

**Szakterületi
kategóriája: Turizmus
és Vendéglátás**

A ma már
hungarikumként elismert
lángos készítésének
hagyománya szorosan
összefügg a kenyérsütés
tradíciójával. A *lángos*
kezdetben a
kenyértészta
dagasztóteknőből
kikapart maradékából,
vagy a tészta lecsípett
darabjából készült.

A lángost eleinte
kemencében sütötték,
majd zsírban, amit később már az olaj váltott fel. A *tökéletes lángos*
közepes vastagságú, nem túl olajos, belül puha, kívül roppanós.
Hagyományosan a lángost reszelt sajttal, tejjel, ízlés szerint
fokhagymával megkenve fogyasztják, mára az édes és sós feltétek
legkülönbözőbb fajtáiból választhatunk. A kenyértészta szerte a
világban sokféle helyi specialitásnak alapja, ezeknek az ételeknek nagy
szerepe van a helyi ízek közvetítésében, turisztikai jelentőségük mellett
országimázs formáló jelentőségük is van. Mindennek jó példája a *lángos*,
ami a kiváló hazai tejjel kiegészülve igazi magyar specialitásnak
számít.

(Forrás: hungarikum.hu)

Nemzeti érték neve: Baltazár Dezső életműve

Besorolásának legmagasabb szintje:

Hajdúböszörményi Települési Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

Baltazár Dezső (1871–1936) református püspök jelentős szerepet játszott a térség fejlődésében.

Amerikai támogatásai révén

Hajdúböszörményben és Nyíregyházán

megépülhetett a fiú- és leány Kálvineum, amely özvegyeknek és árváknak adott otthont.

Életére és munkájára mindig is jellemző volt az elesettek, a rászorulóknak segítése és a közösségek szervezése. *Baltazár Dezső 1871. november 15-én született Hajdúböszörményben. Az ifjú Baltazár előbb Böszörményben, majd Debrecenben tanult. Teológiai tanulmányai után Tisza Lajos nevelője volt, közben jogi doktorátust szerzett. 1898-tól a kultuszminisztérium munkatársa volt, 1900-tól lelkeszként szolgált Hajdúszoboszlón és Hajdúböszörményben. Az általa szervezett Református Lelkészegyesület – melynek 1907-től elnöke – sokat tett a református lelkeszi karért.*

1911-ben a Tiszántúli református egyházkerület püspökévé választották. Aktív közreműködője a Tisza István Tudományegyetem megalapításának. Nevéhez köthető a Kálvineumok létrehozása, a református papi és tanítói árvák számára, így hajdúböszörményi Kálvineum is.

1914-ben a főrendiház tagja lett, 1917-ben a református zsinat, 1918-ban pedig a konvent elnöke. Számos egyházi intézményben vezető szerepet vállalt. A Horthy-korszakban politikailag liberális, teológiában ortodox álláspontot képviselt, és következetesen fellépett az antiszemitizmus ellen. 1923-ban éppen késése miatt élte túl a Stern Samu elleni merényletet. 1924–1925-ben az Egyesült Államokban gyűjtött adományokat a debreceni kollégium számára, és számos cikke, tanulmánya jelent meg. Unokája Vásáry Tamás karmester, a Nemzet Művésze díj kitüntetettje.

(Forrás: hajduboszorumeny.hu/ertektar)

21.

Nemzeti érték neve: Bocskai szobor

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdúböszörményi Települési Értéktár

Szakterületi kategóriája: Épített környezet

A Bocskai Istvánt ábrázoló szoborkompozíció Holló Barnabás alkotása.

A kétalakos bronzszobor a tér mértani középpontjában helyezkedik el és azt a pillanatot örökíti meg, amikor *Bocskai István* fejedelem, a szabadságharc vezetője átadja híres kiváltságlevelét egy hajdú vitéznek.

A mellékalak megformálásának külön története is él a böszörményi szájhagyományban.

A modell, pedig nem volt más, mint a böszörményi

számadócsikós *Tóth István*, aki rendszerint cifra szűrt viselt.

A családi legendárium szerint Cs(ikós) *Tóth Istvánra* a városi piacon (mai *Bocskai tér*) lett figyelmes a művész. A városháza ablakából pillantotta meg a nyalka hajdú leszármazottat, s hozzá sietve kérte a szoborhoz álljon modellt. A mellékalak figuráját 1905. augusztus 17-én az Országos Képzőművészeti Tanács által felkért szakértők, élükön *Stróbl Alajossal* szobrászművész öntésre alkalmasnak tartottak.

„A szobor mellékalakjának agyagmintája úgy felfogás, mint érzés, pose és megoldás szempontjából igen sikerültnek találtatott és bronzbaöntése javasoltatott.” -hangzott az ítések szakvéleménye. Az alkotást 1907. június 2-án avatták fel.

(Forrás: hajduboszormeny.hu/ertekta)

Nemzeti érték neve:

Bocskai Gyógyvíz

Besorolásának

legmagasabb szintje:

Hajdú-Bihar Vármegyei

Értéktár

Szakterületi

kategóriája: Egészség és

életmód

1958 augusztusában
az akkori *Hajdú-bihari*

Napló a következőket írta: „Hírt adtunk már arról, hogy a hajdúböszörményi határban, a város szélén egy régi mélyfúrás feltárásával meleg gyógyvízhez jutottak. A gyógyvizes strandot megnyitották. Nagy a forgalom. Számosan akadnak, akik a fürdő gyógyhatásáról tesznek bizonyosságot azzal, hogy botjaikat elhajigálva, köszvényes, reumás bántalmaiktól megszabadultnak vallják magukat.” Ezt követően *Hajdúböszörményben* újabb termálkutató fúrattak, ami több mint 50 Celsius-fokos vizet adott és erre alapozva 1960-ban strandmedencéket, s egy évvel később, 1961-ben fedett termál-és tisztasági fürdőt nyitottak. Általánosságban *Magyarország* – geológiai adottságainál is fogva – rendkívül gazdag ásványvizekben, és gyógyhatású hévizekben.

A Föld különböző mélységeiben rejlő páratlan értéket rejtő vizek természetes forrásokból vagy fúrt kutakból törnek a felszínre.

Elmondható, hogy hosszas erőfeszítést követően a gyógytényezőkhöz kapcsolódó feltételeknek sikerült megfelelni *Hajdúböszörményben*.

Magyarországon korábban két gyógytényezőhöz kapcsolódóan adtak ki gyógyhelyi címet: az egyik a klimatikus jellemzőkön, a másik pedig gyógyvízen alapult. A hajdúböszörményi *Bocskai Gyógy- és Strandfürdő* jódos-brómos, hidrogénkarbonátos gyógyvize mozgásszervi, kopásos és egyes bőrgyógyászati betegségek kezelésére ajánlott.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

23.

Nemzeti érték neve: Gyöngyvirágos tölgyes

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár

Szakterületi kategóriája: Természeti környezet

A Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár megbecsült eleme a Természeti környezet kategória nemzeti értékeként a hajdúböszörményi Gyöngyvirágos tölgyes. A védett erdő a környező területen egykoron oly jellemző, mára sajnos már igen ritkán fellelhető társulásról, a homoki gyöngyvirágos tölgyesről (*Convallario Quercetum roboris*) kapta a nevét annak utolsó hazai hírmondójaként. E két jellemző növényfajta közül a kocsányos tölgy a fő állományalkotó. A gyöngyvirág - a Natura 2000 területet káprázatos szépségbe vonó - május eleji virágzása mesés szép látvánnyal varázsolja el az ide látogatókat.

A terület cserjeszintje is roppant gazdag és változatos, egybibés galagonya, kökény, veresgyűrű som, mogyoró és fagyal olykor összefüggő állománya alkotja azt. A Gyöngyvirágos tölgyes jelentősége mind védett természeti értéként, mind nemzeti kincsként, mind pedig a természetimádók kedvenceként is felbecsülhetetlen.

(Forrás: Kocsi Erika összegzése)

Nemzeti érték neve: Hajdúböszörmény településszerkezete

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár

Szakterületi kategóriája: Épített környezet

Hajdúböszörmény egyike azon európai városoknak, melynek egyik legféltettebb kincse a település körkörös településszerkezete. A körgyűrűs sugaras irány klasszikus példája az ólaskertes, két beltelkes településnek.

Ebben a térben elkülönült egymástól a lakóház és a gazdasági tevékenység színtere, az úgynevezett kert vagy ólaskert. Ennek katonai-védelmi és gazdasági okai egyaránt voltak. A város jól felismerhetően három részre tagolódik. A város mértani középpontjában álló erődített templomot a sűrűn beépített belső városmag vette körül, amelyet ugyancsak körkörösén a gazdasági kertek öveztek. A belső városmagban álló lakóházak mindegyikéhez egy-egy kert tartozott, amely a gazdasági tevékenység végzésének a színtere is volt. Itt tartották a nagy jószágokat és a gazdasági terményeket, s itt volt az ezzel kapcsolatos munkavégzés színtere is. E településszerkezet alapjait az ide települő hajdúvitézek megörökölték (1609), de azon – elsősorban védelmi szempontok miatt - célszerű változtatásokat hajtottak végre.

A belső városmagot árokkal és palánkkal megerősítették, amelynek karbantartására különös gondot fordítottak. A városból kivezető utak végén lévő négy kaput ugyancsak megerősítették.

Az árok mentén a belváros és a kertség közötti övezetben, az árok felszámolásával párhuzamosan jött létre az „árokalka” a maga szűk telkeivel és zsúfolt beépítésével. Az egykori árok vonalvezetését a mai „kiskörút” jelzi. A kertsegi övezet is lassú benépesülésnek indult.

A kertek gazdasági szerepét a *XIX. században* fokozatosan a határbeli tanyák vették át, amelyek ily módon szervesen illeszkedtek a város településszerkezetéhez. A tanyaépületek többsége egy városbeli ház tartozéka volt. **A** várost átszelő négy út találkozásánál jött létre az egykori piac, ma *Bocskai tér*, mely *Közép-kelet Európa* egyik legegységesebb főtere, ahol több meghatározó épület is található (*Városháza, Hajdúkerület Székháza, amely ma a Hajdúsági Múzeumnak ad otthont, stb.*).

37

25.

Nemzeti érték neve: Hajdúböszörményi bronzkincs

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

Az 1858-ban előkerült bronzkori leletegyüttest a régészeti szakirodalom „Böszörményi kincsként” tartja számon. A lelet az ún. *Csege halom* közelében került elő, amely ma *Debrecen-Józsa* közelében lévő *Szentgyörgypusztá* és a zeleméri földrész határában van.

Eredetileg 20 bronzkardból, 6 nagy bronzedényből, 2 bronzsisakból, 1 bronzcsészéből állt. Ma 10 kard, 1 bronzveder, 1 bronzcsésze, 1 sisak, 2 kétfülű bronzbogrács, 4 bronz vödör fül, 3 kardtöredék a *Nemzeti Múzeum* gyűjteményében található, és 5 kard a *Debreceni Református Kollégium tulajdonában* van. A kincs együttes minden olyan tárgyat tartalmazott, amelyet presztízstárgynak, méltóságjelzőnek tartottak.

Így védő és támadó fegyverek vannak benne és egy lakomázó készlet darabjai. A „Böszörményi kincs” névadója lett annak a kincshorizontnak, amelyhez tartozó leletek a „Böszörményi kinccsel” azonos időben kerültek földbe Közép-Európában.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

Nemzeti érték neve: A zeleméri földvár

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

A zeleméri földvár a térség eddig ismert egyetlen bronzkori erődjének. A Tócsó-völgyben kialakult késő bronzkori településhálózat központi eleme. A földvár a Tócsó mentén található.

Az őskori erődjét jól védhető helyen alakították ki.

A sáncokat úgy képezték ki, hogy felhasználják a természet nyújtotta alakulatokat. A földvárat északi és keleti irányból folyóvölgy szegélyezte, csak a nyugati sánc nézett nyitott terepre. A földvár északi sánca 276 m, keleti sánca 385 m, nyugati sánca 301 m hosszú, a sáncok egy 6,5 hektár nagyságú területet határolnak le.

A földvár területét évszázadok óta folyamatosan művelik, így ma erősen erodált állapotban figyelhető meg.

A földvár topográfiai elhelyezkedésétől 2200 méterre nyugatra található a *Csege-halom*, amelynek közelében került elő az egyedülálló „Böszörményi kincs”. A bronzkori lelőhelyek ilyen jellegű koncentrációja alapján nem zárható ki, hogy Zelemér területén jelentős központ volt.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

Nemzeti érték neve: Hajdúhét

Besorolásának legmagasabb szintje: Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár

Szakterületi kategóriája: Kulturális örökség

Az 1937-ben megrendezett *Hajdúhét* az „öreg” hajdúvárosok olyan kulturális, gazdasági megmozdulása volt, amely méreteivel, hatásaival és szervezettségével országos visszhangot váltott ki.

A nagyszabású rendezvényt, megálmodója *Csiha Antal* gimnáziumi tanár egykor a *Hajdúság* nagy seregszemléjének szánt. Számítása a gondos és körültekintő szervezésnek köszönhetően beigazolódott.

Az 1937. szeptember 5. és szeptember 12. között megrendezett *Hajdúhét* országra szóló programmá nőtte ki magát, a rendezvényt *Darányi Kálmán* miniszterelnök nyitotta meg.

Hajdúböszörmény városa 1994-ben „felélesztette” a régi hagyományt, 2015-ben már 23. alkalommal kerül megrendezésre a *Hajdúhét*.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

Nemzeti érték neve:

Csikóbőrös kulacs

Besorolásának

legmagasabb szintje:

Hajdú-Bihar Vármegyei

Értéktár

Szakterületi kategóriája:

Kulturális örökség

A csikóbőrös kulacs a

magyar népművészet egyik legemblematikusabb tárgya, amelynek elkészítése több szakma együttműködését követeli meg (csutorások, esztergályosok, szíjgyártók). A fában tartott italok hagyománya valószínűleg a középkorig nyúlik vissza.

A kulacsot azért vonták be bőrrel, hogy tovább megtartsa a bele töltött ital hűvösségét.

Érdekessége a csikóbőrös kulacsnak, hogy míg a többi pásztorművészeti tárgyat maguk a pásztorok is elkészítették, addig a kulacsokat mindig mesteremberektől rendelték. A mivesebb, díszesebb darabokat legtöbbször a gazda rendelte a számadója számára, vagy a város készítettett egy-egy egyet a számadói részére. *Debrecenben* a szíjgyártók készítették a gyakran mives szironyozással, vágott sallangokkal díszített kulacsokat. A különleges darabokhoz pávatollat is felhasználtak.

A csikóbőrös kulacs népszerűségéhez legjobban Csokonai Vitéz Mihály járult hozzá, aki külön verset szentelt „élete párjának”: „Drága kincsem, galambocskám, Csikóbőrös kulacsocskám” – szólnak a felejthetetlen sorok.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar)

29.

Nemzeti érték
neve: Bocskai
István Bécsben
található
koronájának
egyetlen, hiteles,
hajdúnánási
másolata
Besorolásának
legmagasabb
szintje:
Hajdúnánási
Települési Értéktár
Szakterületi
kategóriája:
Kulturális örökség

Bocskai István magyarországi katonai sikereiért 1605. november 11-12-én a török szultántól színarany koronát kapott, amellyel *Magyarország* királyi méltóságának ismerték el. Ezt a koronát azonban *Bocskai* soha nem tekintette a Szent Koronával azonos értékűnek, így királynak sem tartotta magát. A korona *Bocskai haláláig* (1606. december végéig) *Kassán* volt, a fejedelmi udvarban.

Ezt követően *Homonnai Drugeth Bálinthoz*, a hajdú hadak főkapitányához került, akit *Bocskai* egyébként utódjául jelölt ki.

A korona a magyar országgyűlés fennhatósága alá került, amely 1610 tavaszán kiszolgáltatta a magyar királynak, egyben osztrák császárnak.

Azóta a korona nem hagyta el egyetlen pillanatra sem az egykori osztrák császári kincstárat. Hazahozatalát először a hajdúk kezdeményezték. *Trianon* után került ismét az érdeklődés középpontjába, amikor a románok igényelték, hogy az ezzel történő koronázással legalizálják hatalmukat *Erdély* felett.

A magyar kormány soha nem mondott le erről a műkincsről, a hajdúk pedig az egész országra kiterjedő mozgalmat indítottak hazahozatalára. Sikertelenül.

Legutóbb a *Bocskai-szabadságharc* 400. évfordulójának keretében került ismét szóba a korona hazahozatala, legalább egy kiállításra.

A korona visszaszerzésének kudarcai miatt a hajdúnánási múzeum munkatársai elhatározták, hogy elkészítik a korona hasonmását.

A hasonmás mérete megegyezik az eredetiével.

A munka 2014 január első napjaiban kezdődött, s a korona fél év múltán foglalta el helyét a múzeum előcsarnokának üvegburaja alatt.

Készítői: Nagy Ágnes, Molnár Andrásné, Domán László, Buczkó József. A korona anyaga aranyozott plastik, a rajta lévő ékkövek féldrágakövek és díszkövek, valamint tenyésztett gyöngyök, amelyeket négy drágakövekkel kereskedő cég biztosított számukra támogatásként.

Mivel az eredeti műtárgy egyetlen győztes szabadságharcunk szimbóluma, s egyben a hajdúk szabadságküzdelseinek jelképe is, amíg az eredeti műtárgy haza nem kerül, készítői ezzel szeretnék szemléltetni a korona jelentőségét. Céljuk, hogy a városban jelen legyen minden olyan eseményen, ahol a hajdú múltról van szó, ezzel erősítve a hajdú identitást.

(Forrás: hbmo.hu/ertektar).

Kedves olvasóink!

Örömmel tártuk ki önök előtt is a nemzeti értékeink világának „kapuját”.

Reméljük, hogy ez a kis prospektus segített közelebb kerülni azokhoz a kincsekhez, amelyekre mindannyian büszkék lehetünk, innen *Hajdúböszörmény-Bodaszőlőről* kitekintve is.

Szeretettel biztatjuk önöket, hogy böngésszék a hungarikum.hu weboldal gazdag tartalmát, és amikor csak tehetik, látogassanak el hozzánk személyesen is.

Öröm számunkra minden érdeklődő vendég.

Köszönjük, hogy velünk tartottak!

Dombi Imre, Kocsi Erika

Debrecen, 2025

AGRÁRMINISZTERIUM

AZ AGRÁRMINISZTERIUM HUNGARIKUM FŐOSZTÁLYA
ÁLTAL TÁMOGATOTT BODASZŐLŐÉRT EGYESÜLET

HUNG-2024 PÁLYÁZATÁNAK PROJEKTELEME